

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Antologie jako przestrzeń dyskusji na temat literatury "górskiej"

Author: Elżbieta Dutka

Citation style: Dutka Elżbieta (2017). Antologie jako przestrzeń dyskusji na temat literatury "górskiej". W: M. Kokoszka, B. Szalasta-Rogowska (red.), "Antologia literacka : przemiany, ekspansja i perspektywy gatunku : seria pierwsza" (S. 213-228). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Antologie jako przestrzeń dyskusji na temat literatury „górskiej”

Elżbieta Dutka
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wielce zastanawiające są status i znaczenie antologii we współczesnej kulturze. Z jednej strony tego typu publikacje są „dobrze obecne”, a z drugiej – jakby wciąż „niewidoczne”, dlatego pojawiają się głosy upominające się o poświęcenie antologiom większej uwagi.

Już kilkadziesiąt lat temu Władysław Tatarkiewicz nazwał naszą epokę „epoką antologii”, dodając:

nie ma w tym nic dziwnego, gdyż trzeba ułatwić czytelnikom korzystanie z olbrzymiej produkcji pisarskiej naszych czasów; trzeba im wybrać i uprzystępnąć to, co w tej produkcji jest ważniejsze, przekazać ją w wyborze i skrócie¹.

Popularność antologijnych wydawnictw jest wyrazem potrzeby, o której pisał filozof, ale i sprawia, że ranga tego typu publikacji nie zawsze jest wysoka. Często rola antologii sprowadza się jedynie do doraźnej prezentacji czy popularyzacji, antologie mają charakter okolicznościowy lub „szkolny”, nie budzą takiego zainteresowania literaturoznawców, jak utwory oryginalne, nowe. O „niedocenianych stronach antologii” pisał Zbigniew Chojnowski, który zauważał, że wybieranie tekstów i układanie z nich książek jest „sztuką, wiedzą i praktyką, która domaga się porządkowania i refleksji”². Jerzy Smulski zwrócił uwagę na pomijanie hasła „antologia” w wielu kompendiach i słownikach³, badacz przypomniał również rolę, jaką pełniły tego typu publikacje w czasach

¹ W. TATARKIEWICZ: *Przedmowa*. W: *Antologia współczesnej estetyki francuskiej*. Wyboru dokonała, wstępem oraz notami o autorach opatrzyła I. WOJNAR. Warszawa 1980, s. 5.

² Z. CHOJNOWSKI: *Niedocenione strony antologii*. „Forum Akademickie” 2009, nr 4, dodatek: „Forum Książki” 2009, nr 1, s. 4.

³ J. SMULSKI: „Epoka antologii”. *Pendant do pewnego hasła słownikowego*. W: IDEM: „Przewietrzyć zatęchłą atmosferę uniwersytetów”. *Wokół literaturoznawczej polonistyki doby stalinizmu*. Toruń 2009, s. 131–142.

socrealizmu, gdy były wręcz „wcieleniem” idei kolektywizmu⁴. Magdalena Kokoszka ukazywała różne sposoby wykorzystania „trwałej” i „pięknej” metafory antologii, czyli – zgodnie z grecką etymologią tego słowa – bukietu kwiatów w swojej analizie *Słojów zadrzewnych* Tymoteusza Karpowicza⁵. Natomiast Julian Kornhauser udowodnił, że w literaturach małych języków, literaturach, które nie mają jeszcze ustalonego kanonu, antologie odgrywają znaczącą rolę, są „wydarzeniem literackim i kulturotwórczym”, swego rodzaju „projektem historyczno-literackim”:

Antologia może ustalać początek okresu i hierarchię zjawisk. Może przeceniać dokonanie i skazywać na niebyt utwory i pisarzy. Daje wgląd w rzeczywisty albo też potencjalny stan literatury. Przeciwnostawiając się swoim porządkom innym propozycjom, już funkcjonującym w obiegu, wywołuje może dyskusje na temat roli poszczególnych nurtów, szkół czy pokoleń. Staje się zatem i strażniczką wartości już ustalonych lub dopiero wchodzących do kanonu, i fermentem ożywiającym w jakimś ważnym momencie życie literackie⁶.

Sądzę, że o antologiach jako swego rodzaju „projekcie” można mówić również w odniesieniu do tak niejasnego, migotliwego „bytu”, jakim jest „literatura góraska”. Określenie takie funkcjonuje w świadomości potocznej, w księgarniach są wyodrębnione działy (półki) z tego typu piśmiennictwem. O „literaturze górskiej” czy „alpinistycznej” przeczytać można na łamach czasopism⁷, na stronach, portalach internetowych, posługują się tym terminem amatorzy górskich wędrówek, wspinacze, środowiskowi krytycy i recenzenci⁸. Nietrudno wskazać specjalizujących

⁴ J. SMULSKI: *Antologie, almanachy*. W: *Słownik realizmu socjalistycznego*. Red. Z. ŁAPIŃSKI, W. TOMASIK. Kraków 2004, s. 14–16. Zob. także: J. SMULSKI: *Miejsce antologii literackich w polityce historycznej doby stalinizmu. Dwa przykłady*. W: IDEM: *Rozmaitości socrealistyczne (i nie tylko)*. Toruń 2015, s. 64–77.

⁵ „Anthologia jest wyrazem greckim, to złożenie, które odwołuje się do dwóch słów *ánthos* »kwiat« i *logia* »zbiór, kolekta«. Trzeba jednak pamiętać, że naręcza tak skrzętnie zbierane w ogrodach sztuki nie służyły starożytnym do układania »bukietów«, to znaczy: antologii. Nazwę tę dla oznaczenia zbiorów literackich wprowadziło dopiero średniowiecze, natomiast z czasów starożytnych wywodzi się sama tradycja tworzenia kwiatnych paraleli dla literatury gromadzonej w wyborze”. M. KOKOSZKA: *Antologia niemożliwa. Przypadek „Słojów zadrzewnych” Tymoteusza Karpowicza*. Katowice 2011, s. 24.

⁶ J. KORNHAUSER: *Antologia jako projekt historycznoliteracki*. „Pamiętnik Słowiański” 2005, T. 55, z. 1, s. 123–129.

⁷ Między innymi: „Gazeta Góraska”, „Góry”, „NPM”, „Taternik”, „Tatry”, „Wierchy”.

⁸ Między innymi Karolina Smyk, recenzująca książki o tematyce górskiej na łamach miesięcznika „NPM”.

się w tematyce górskiej pisarzy⁹ i takie wydawnictwa¹⁰. Publikacje związane z postrzępionym krajobrazem od ponad stu lat gromadzi Centralna Biblioteka Górską Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Krakowie, księgozbiór dotyczący tej tematyki jest również w Warszawie. Mimo długiej tradycji „literatura górska” sytuuje się na obrzeżach zainteresowań literaturoznawców. Wśród nielicznych badaczy podejmujących tę tematykę należy wymienić Jacka Kolbuszewskiego, Michała Jagiełłę, Stanisława Jaworskiego, Tomasza Stępnia, Krystynę Heską-Kwaśniewicz. Mimo to dyskusyjny i budzący liczne zastrzeżenia jest sam termin „literatura górska”. Spory na ten temat znajdują odbicie w zamieszczonych w licznych antologiach o tematyce górskiej tekstach.

Podczas zaledwie wstępnej kwerendy bibliotecznej udało mi się zgromadzić ponad pięćdziesiąt wyborów utworów „górskich”, opublikowanych w wieku XX i XXI¹¹. Pod uwagę brałam tylko druki zwarte¹², pomijałam na przykład antologie wydawane w formie arkuszy, dodatków do czasopism lub w ramach innych publikacji.

Wśród zgromadzonych wyborów są takie, które już swoimi tytułami nawiązują do związanej z etymologią słowa „antologia” wartościującej definicji, oznaczającej: „wybór najpiękniejszych miejsc z pisarzy”, kolekcje przechowujące „rzeczy istotne warte gromadzenia, utwory wyróżniające się na tle innych artystycznych dokonań, w pełnym tego słowa znaczenia – doborowe”¹³. Opracowany został zarówno zbiór *Najpiękniejszych wierszy o górach*, jak i *Najlepszych polskich opowieści o górach i wspinaniu*. Wartościowanie utworów o tematyce górskiej pojawia się oczywiście także w publikacjach o mniej manifestacyjnej tytułaturze, które również

⁹ Między innymi: Jan Długosz, Michał Jagiełło, Rafał Malczewski, Adam Skoczyła, Jan Alfred Szczepański.

¹⁰ Na przykład Góry Books, Stapis.

¹¹ Pełny spis zgromadzonych antologii o tematyce górskiej zamieszczam na końcu artykułu. Uwzględniłam przede wszystkim publikacje o zdecydowanie górskiej tematyce, pominęłam kilkanaście tomów pokonkursowych, w których również istotna jest taka problematyka – zob. m.in.: *Wybór wierszy I Konkursu Poezji Religijnej*. Red. E. KOWALCZYK. Ludźmierz 1993; *Wybór wierszy II Konkursu Poezji Religijnej*. Red. E. KOWALCZYK. Ludźmierz 1994; *Wybór wierszy IV konkursu poezji religijnej*. Ludźmierz 1996; *Wybór wierszy V konkursu poezji religijnej*. Ludźmierz 1997. Za pomoc w zgromadzeniu materiału badawczego dziękuję Panu Wiesławowi Aleksandrowi Wójcikowi z Centralnej Biblioteki Górskiej PTTK w Krakowie.

¹² Wyjątek stanowi antologia *Ziemia polska w pieśni* opracowana przez Jana Lorentowicza, którą uwzględniłam ze względu na pionierski charakter tej publikacji z roku 1913. W tym wyborze wyodrębniona duża część (IV) została poświęcona górom (między innymi Tatom, Pieninom, Górom Świętokrzyskim). Również ze względu na liczną reprezentację utworów o tematyce górskiej uwzględniłam opracowaną przez Jacka Kolbuszewskiego „antologię ekologiczną” *Literatura i przyroda* z roku 2000.

¹³ M. KOKOSZKA: *Antologia niemożliwa...*, s. 23–24.

skłaniają do postawienia pytania o znaczenie prezentowanych utworów poświęconych górą oraz o rangę tego typu piśmiennictwa w ogóle. Jacek Kolbuszewski w posłowie do tomu *Strofy o górach* pisał:

Miernikiem wartości poezji o górach jest więc niewątpliwie jej odporność na „niszczące” działanie czasu [...]. Obok sporej liczby wierszy, które owej próby czasu nie wytrzymały, niejeden zdobywszy zasłużony rozgłos – trwa, żyje w czytelniczej świadomości, dostarcza wciąż silnych wzruszeń, choć są i takie, które uległy niesłusznemu zapomnieniu, a wydobyte z niego po latach oddziałują dziwnym urokiem rzeczy starych, choć na swój sposób i nowych¹⁴.

Cytowany antologista wybrał do *Strof o górach* utwory uważane za wybitne lub takie, które są charakterystyczne dla pewnych tendencji i zasługują na przypomnienie. Powołując się na tradycję antologii układanych przez Jana Lorentowicza i Wacława Borowego, Kolbuszewski dodał, że jednym z zadań opracowanej przez niego antologii jest „udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy możliwe są dobre wiersze o górach”, przyjął zatem zasadę, „iż fakt włączenia wiersza do antologii jest dowodem przypisywania mu istotnych wartości artystycznych lub – przynajmniej – poznawczych”¹⁵. Ten sam antologista opracował również zbiór *Osobliwości i sensacje tatrzańskie*¹⁶, którego nie można nazwać „samym kwiatem”, wyborem tego, co najlepsze, najpiękniejsze. Zebrane w tym tomie zostały wiersze o charakterze grafomańskim, utwory chybione, kuriozalne wręcz – takie teksty jednak także potwierdzają kulturotwórczą rolę gór – pejzażu, który inspiruje nie tylko twórców wybitnych. Jak pisał Jacek Kolbuszewski:

W historii zdobywania gór liczą się nie tylko wyprawy zwycięskie. Kto wie, czy niepowodzenia nie dają symptomatyczniejszego obrazu możliwości, jakimi dysponował człowiek, podejmując próbę zdobycia tego czy innego szczytu... W jakiejś mierze podobnie ma się rzecz z historią kulturotwórczej roli gór: jej obraz byłby niepełny i fałszywy, gdyby nie uwzględnić w nim tego, co choć tworzone i zamierzone z myślą o uzyskaniu wyniku bliskiego doskonałości, wbrew intencjom twórcy okazało się chybione, śmieszne, a nawet groteskowe. Niezapisana kartka papieru w równej mierze prowokuje geniusza i grafomana, zaś sam fakt istnienia świata budzi refleksje nie tylko u mędrców...¹⁷

¹⁴ J. KOLBUSZEWSKI: *Posłowie*. W: *Strofy o górach*. Antologia. Oprac. J. KOLBUSZEWSKI. Warszawa 1981, s. 289.

¹⁵ Ibidem, s. 290.

¹⁶ *Osobliwości i sensacje tatrzańskie*. Oprac. J. KOLBUSZEWSKI. Kraków 1977.

¹⁷ J. KOLBUSZEWSKI: *Wstęp*. W: *Osobliwości i sensacje tatrzańskie...*, s. 5.

Jak zauważyła Magdalena Kokoszka, akt składania antologii kryje w sobie „pewną dążność poznawczą, związaną z konstruowaniem i rozpoznawaniem skonstruowanego, z chęcią dowiedzenia się, jak w istocie rzecz wygląda w całości”¹⁸. Wśród antologii o tematyce górskiej można również wskazać takie, w których dochodzi do głosu pragnienie poznania całości. W liczącym ponad pięćset stron zbiorze *Tatry i poeci* przygotowanym przez Michała Jagiełłę zaprezentowano wiersze stu trzydziestu autorów. Można zatem odnieść wrażenie, że odnotowano tu niemal „wszystko”, choć redaktor we wstępie zastrzega, że nie „rości sobie w żadnym wypadku pretensji do wyczerpującego omówienia tego tematu”¹⁹.

Wśród antologii „górskich” przeważają wybory poetyckie. Z punktu widzenia historyka literatury jedną z ciekawszych tego typu antologii jest opracowany przez Stanisława Jaworskiego wybór wierszy poetów awangardowych o Tatrach *Odpowiem ci przestrzenią*. W posłowniu do tej antologii badacz odróżnił „poezję taternicką” od „poezji tatrzańskiej”. Za pierwsze wiersze taternickie uznał utwory Jana Alfreda Szczepańskiego, który występował jako poeta wraz z Julianem Przybosiem i Janem Brzękowskim, a potem stał się wybitnym alpinistą, redaktorem czasopisma „Taternik”. Jak pisał Stanisław Jaworski, taternictwo w poezji Szczepańskiego jest „pojmowane jako źródło »radości życia, siły zakłętej w piękno«, jako arena starć, gdzie »wątlą wspinaczką« łamie się »opór żywiołu«”²⁰.

Zdecydowanie mniej jest antologii prozatorskich. Na uwagę zasługuje zbiór „prozy taternickiej” *Czarny szczyt*. Jacek Kolbuszewski zgromadził w nim utwory opublikowane w latach 1904–1939, których autorami są głównie taternicy. Wśród tekstów przeważają bujdałki – uznawane za (chyba) jedyny gatunek realizowany wyłącznie w literaturze o górach²¹. Bardziej współczesne bujdałki zamieszczone zostały w antologii zaty-

¹⁸ M. KOKOSZKA: *Antologia niemożliwa...*, s. 28.

¹⁹ M. JAGIEŁŁO: *Poeci i Tatry*. W: *Tatry i poeci. Antologia wierszy*. Wybrał i oprac. M. JAGIEŁŁO. Warszawa 2007, s. 18.

²⁰ S. JAWORSKI: *Poeci awangardy o Tatrach*. W: *Odpowiem ci przestrzenią. Poeci awangardy o Tatrach*. Wybór i posłowie S. JAWORSKI. Kraków 1976, s. 87.

²¹ „Bujdałka. Nie ma słownika terminów literackich, w którym by taki termin występował, a przecież nie ulega wątpliwości, że stała się bujdałka w sensie struktury gatunkowej samoistną formą wypowiedzi taterników – amatorów pióra, i nie tylko amatorów zresztą, bo i profesjonalści »poważnie« traktujący pisanie z jej dobrodziejstw korzystali. Historycznie rzecz biorąc, wyprowadzić należy genealogię bujdałki z tradycji klasycystycznej i romantycznej »podróży«, czyli gatunku poświęconego opisowi podróżniczych doznań, przyszeręgowanych postawie narratora”. J. KOLBUSZEWSKI: *Przedmowa*. W: *Czarny szczyt. Proza taternicka lat 1904–1939*. Wybór, oprac. i przedmowa J. KOLBUSZEWSKI. Kraków 1976, s. 11.

tułowanej 15²², zbiorze piętnastu opowiadań o tematyce górskiej, napisanych przez znanych wspinaczy (na przykład Wojciecha Kurtykę, Andrzeja Wilczkowskiego, Piotra Pustelnika) i opublikowanych na łamach czasopisma „Góry” w latach 1991–2006.

Twórcy antologii górskich, podobnie jak redaktorzy innych wyborów, muszą się mierzyć z różnorodnością materiału, z „bogactwem, z urodzajem form”²³. Obok typowo „literackich” zbiorów wierszy czy opowiadań powstały również antologie „mieszane”. Tak można zakwalifikować tom *Tatry i górale w literaturze polskiej* wydany w serii Biblioteka Narodowa, opracowany przez Jacka Kolbuszewskiego²⁴; w tomie uwzględniono zarówno wiersze, jak i fragmenty opowiadań, spisków²⁵, dawnych kronik itp. Ta antologia ze względu na różnorodność zgromadzonych w niej tekstów (często fragmentów) przywołuje na myśl tradycję *silva rerum*. Jest to jednak opracowanie w pełni naukowe, zgodnie z konwencją serii opatrzone historycznoliterackim wstępem, bibliografią, przypisami. Z kolei antologia *Osobliwości i sensacje tatrzańskie*, zdaniem jej redaktora, zbliża się do koncepcji *panopticum*. Zgromadzono w tym zbiorze materiały z różnych dziedzin działalności ludzkiej i mające różne formy: od badań naukowych, przez literaturę, po gazetowe notatki, kronikę towarzyską, słowniczek i inne „zjawiska pochodzące z różnych źródeł i z różnych epok”, stanowiące „próbę zilustrowania dziejów ludzkiego szaleństwa w jego wycinku dotyczącym Tatr”²⁶. Ponadto wśród antologii innych niż poetyckie czy prozatorskie są zbiory sentencji o górach oraz antologie utworów żartobliwych, humorystycznych²⁷.

Za pierwszą polską antologię o tematyce górskiej uznawany jest zbiór *Tatry w poezji polskiej*, przygotowany przez Józefa Kantora, opublikowany w Jarosławiu w 1909 roku²⁸. Interesujące wydaje się zestawienie tej antologii z początku wieku XX z podobną do niej pod wieloma względami publikacją *Tatry i górale w literaturze polskiej*, przygotowaną przez Jacka Kolbuszewskiego pod koniec minionego stulecia. Pierwszy antologista, nawiązując jeszcze do koncepcji romantycznego regionali-

²² 15. Red. P. DRÓZDZ. Kraków 2006.

²³ M. KOKOSZKA: *Antologia niemożliwa...*, s. 28.

²⁴ *Tatry i górale w literaturze polskiej. Antologia*. Oprac. J. KOLBUSZEWSKI. Wrocław–Warszawa–Kraków 1992.

²⁵ Spiski, jeden z najstarszych gatunków w piśmiennictwie górskim, były to rękopiśmienne przewodniki dla poszukiwaczy skarbów w górach. Pisze na ten temat J. KOLBUSZEWSKI: *Wstęp*. W: *Tatry i górale w literaturze polskiej. Antologia...*, s. 6.

²⁶ J. KOLBUSZEWSKI: *Wstęp*. W: *Osobliwości i sensacje tatrzańskie...*, s. 9.

²⁷ Zob. m.in. *Miłość gór*. Zebrał i oprac. K. MIKUCKI. Kraków 2011; *Kpiarze pod Giewontem*. Oprac. R. HENNEL. Warszawa 1987.

²⁸ M. JAGIEŁŁO: *Poeci i Tatry...*, s. 85.

zmu, a także fascynacji młodopolskich, z przekonaniem pisał o istnieniu „szkoły podhalańskiej” w literaturze polskiej:

Jak niegdyś w początkach romantyzmu barwny step ukraiński i ciche lasy i jeziora litewskie – tak dziś ożywiły poezję najmłodszą Tatry i sioła nasze i z nich czerpie ona nowe siły. Ale w poezyi Tatr nie tylko samą przyrodę spotykamy, ale i lud²⁹.

Współczesny literaturoznawca ostrożniej formułował swoje sądy, nie był nawet skłonny do używania terminu „poezja tatrzańska”, raczej sugerował, by używać sformułowania „poezja o Tatrach” i operować terminami: „motyw”, „temat”, „obraz”³⁰. Jacek Kolbuszewski podkreślał bardzo mocno znaczenie i rangę tematyki tatrzańskiej w literaturze polskiej, ale nie był zwolennikiem mówienia o „literaturze górskiej”. Określenie to – zdaniem badacza – odnosi się jedynie do utworów pisanych przez wspinaczy, taterników, alpinistów, ma charakter integrujący środowisko „profesjonalistów”; dla literaturoznawców wydaje się mniej przydatne. Obejmuje swoim zasięgiem peryferia literatury czy – jak dziś często się mówi – pisarstwo „niszowe”. Literacka twórczość taterników zaczęła się wyodrębniać w pierwszej połowie XX wieku, gdy to środowisko stawało się coraz liczniejsze, choć nadal łączono je z etosem inteligentnym i pewnym elitaryzmem³¹. Poza tak rozumianą „literaturą górską” sytuowałyby się interesujące utwory (czasami nawet wybitnych) pisarzy: na przykład wiersze o górach Juliana Przybosa, *Album tatrzańskie* Jarosława Iwaszkiewicza czy *Wysoka Gierlachowska* Jalu Kurka. Jacek Kolbuszewski proponował, by mówić o „literaturze o Tatrach”, ale nie o „literaturze tatrzańskiej”³².

Najnowsza antologia, którą uwzględniłam w swoich badaniach – wybór cytatów, sentencji *Tajemnice gór*, opracowany przez Krzysztofa Mikuckiego – ukazała się w roku 2014. Zbiór ten nie tyle skłania do refleksji o przemianach literaturoznawczego dyskursu na temat utworów o tematyce górskiej, ile wskazuje na pewne mechanizmy rynkowe, zgodnie z którymi coraz ważniejsza jest strona wizualna publikacji o tematyce górskiej. *Tajemnice gór*, podobnie jak wcześniejsza antologia opracowana przez tego autora – *Miłość gór*, to zbiór starannie wydany, bogato zilustrowany fotografiami. W dużej mierze antologie Mikuckiego, podobnie jak albumy, to książki „do oglądania”, skłaniające do za-

²⁹ J. KANTOR: *Pieśniarze Podhala. Szkic historycznoliteracki*. W: *Tatry w poezji polskiej*. Zebrał i ułożył J. KANTOR. Jarosław 1909, s. 27.

³⁰ J. KOLBUSZEWSKI: *Wstęp*. W: *Tatry i górale w literaturze polskiej...*, s. XXII.

³¹ Ibidem, s. LIX.

³² Ibidem, s. XXII.

dumy nad fenomenem gór i alpinizmu. Bardziej dociekliwy czytelnik nie znajdzie w tych wyborach jednak obszerniejszych wstępów, brakuje not biograficznych i bibliograficznych, a nawet informacji o źródłach cytowanych myśli czy utworów. Edytorska oprawa tej antologii i wielu innych jest jednak również swego rodzaju „projektem”, wywołującym refleksje na temat relacji słowo – obraz w utworach i piśmiennictwie o tematyce górskiej.

Kim są antologięści – twórcy antologii „górskich”? Odnaleźć w tym gronie można głównie literaturoznawców zajmujących się tym zagadnieniem: Jacka Kolbuszewskiego, Michała Jagiełłę, Stanisława Jaworskiego. Właśnie antologie przygotowane przez wymienionych badaczy zazwyczaj mają charakter „projektu historycznoliterackiego”. Zbiory utworów o tematyce górskiej opracowali również dziennikarze, działacze towarzystw taternickich czy turystycznych (Roman Hennel, Józef Kantor) i przewodnik tatrzański (Krzysztof Mikucki). Ponadto antologie tworzone są często przez pasjonatów, amatorów (Andrzej Potocki, Ludmiła Kowalczyk).

Antologie „górskie” publikowane są przez różne wydawnictwa: od bardzo znanych oficyn naukowych (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Literackie, Iskry), przez wyspecjalizowane wydawnictwa (na przykład Sport i Turystyka, Stapis), po wydawnictwa komercyjne o lokalnym zasięgu (Libra).

Najczęściej przyjmowany w wyborach „górskich” jest układ chronologiczny (na przykład *Tatry w poezji polskiej*, *Tatry i poeci*, *Tatry i górale w literaturze polskiej*) – utwory są układane od najstarszych po najnowsze (ewentualnie porządek chronologiczny wyznaczają daty urodzenia twórców). Ciekawsze jednak wydają się antologie o układzie problemowym lub łączące różne sposoby porządkowania materiału. Warto zwrócić uwagę na antologię *Strofy o górach*, opracowaną przez Jacka Kolbuszewskiego. Zastosowany w niej układ jest – jak pisze redaktor – „kompromisem między chronologią urodzin autorów i ich przynależności do poszczególnych formacji kulturowych a datami powstania zamieszczonych utworów. Podziałowi natomiast całego materiału poetyckiego na sześć części odpowiada kolejność faz przemian literackiego stosunku do gór”³³. Poszczególne części antologii nie zostały opatrzone tytułami, ale są poprzedzone cytatami, które stanowią wskazówki interpretacyjne lub sygnalizują konteksty dla zgromadzonych w nich wierszy. Wspomniane przez Jacka Kolbuszewskiego „fazy literackiego stosunku do gór” wyznaczają utwory najdawniejsze, oświeceniowe i romantyczne, pozytywistyczne, modernistyczne, z międzywojnia i współczesne. Cyta-

³³ J. KOLBUSZEWSKI: *Posłowie...*, s. 290.

ty wprowadzające do kolejnych części tworzą dodatkową antologię myśli o górach, zapisków oddających pierwsze próby wyjaśnienia fenomenu gór, podejście badawcze, artystyczne, użytkowe, fascynację, ale i lęk, a nawet odrazę. Interesujący jest również układ zbioru opracowanego przez Romana Hennela *Tatrami urzeczeni. Dawna turystyka w słowie i obrazie*³⁴. Antologista połączył układ chronologiczny z problemowym i geograficznym. We wstępie Roman Hennel przedstawił rys historyczny turystyki tatrzańskiej – od pierwszych badań i ustaleń w oświeceniu, przez narodziny turystyki w epoce wczesnego romantyzmu, skłonności do potęgowania przeżyć w obliczu gór wysokich, wzrost nastrojów metafizycznych w tym czasie, przez pozytywistyczne „wycieczki bez programu”, po modernistyczne ideologie artystyczne i taternicze. W związku z przyjęciem takiego kryterium grupowania tekstów w antologii wyodrębnione zostały cztery części, odpowiadające zarysowanemu fazom w historii zagadnienia: I. *Mędrca szkiełko i oko*; II. *Z pokorą i zachwytem. Romantycy w górach*; III. *Gromadnie i hucznie. Pozytywiści na perciach*; IV. *Z liną i czekaniem. Moderniści i entuzjaści w Zakopanem*. We wszystkich częściach zbioru, poza pierwszą częścią, która jest najskromniejsza (zawiera fragmenty z rozprawy Stanisława Staszica *O ziemiorództwie Karpatów i innych gór i równin Polski*), wyodrębnione zostały rozdziały, oddające stopniowe odkrywanie Tatr i zbliżanie się do nich. Część „romantyczna” i „pozytywistyczna” zostały podzielone na trzy rozdziały, tak samo zatytułowane w każdej części: *Na trasie do Zakopanego*, *W Zakopanem*, *W głębi gór*. W części ostatniej, „modernistycznej”, powtórzone zostały tylko dwa tytuły rozdziałów: *W Zakopanem*, *W głębi gór*. Ta redukcja wydaje się uzasadniona i znacząca. Na przełomie wieków drogi do Zakopanego nie trzeba było już szukać i opisywać, natomiast rozwinęło się taternictwo, dlatego w tej części – bardziej niż w częściach ją poprzedzających – rozbudowany jest rozdział *W głębi gór*, w którym wspomniano liczne grono autorów zapisów z wysokogórskich wycieczek i wspinaczek.

Układ i dobór materiału w antologiach często jest subiektywny, arbitralny. Michał Jagiełło, który opracował zbiór *Tatry i poeci*, stwierdzał: „Każda jednak antologia – mimo dokładania starań, aby była »obiektywna« – staje się w pewnym stopniu książką osobistą”³⁵. Wprost pisał o tym także Waław Sonelski w liście do czytelników, którym poprzedził zbiór *Najlepsze polskie opowieści o górach i wspinaniu*:

³⁴ *Tatrami urzeczeni. Dawna turystyka w słowie i obrazie*. Wyboru dokonał i oprac. R. HENNEL. Warszawa 1979.

³⁵ M. JAGIEŁŁO: *Poeci i Tatry...*, s. 85.

Kolejność alfabetyczną odrzuciłem z góry. Nie ma nic gorszego niż prymitywny terror typowej „listy nazwisk”. Daty publikacji poszczególnych opowiadań także o niczym nie świadczą. Przynależność do określonej „epoki”? Podział na autorów „dawnych” i „współczesnych”? Same nonsensey.

Jedno wszakże nie ulegało dla mnie wątpliwości – *Wypadek* Lema powinien zamykać całość. Resztę ułożyłem według... własnego widzimisię. Biorę za to wyłączną odpowiedzialność³⁶.

Według porządku alfabetycznego zostały ułożone wiersze w zbiorze *Natchnieni Bieszczadem*, opracowanym przez Andrzeja Potockiego. Wydaje się, że w tego typu układzie mniejszą rolę odgrywają związki pomiędzy zamieszczonymi utworami, gdyż ich sąsiedztwo wynika z przyjętej zasady, a nie z relacji pomiędzy wierszami. Czasami takie „narzucone”, przypadkowe zestawienia również mogą okazać się interesujące.

Obok odzwierciedlanej w przyjętym w antologii układzie jej koncepcji kluczowym problemem jest dobór autorów i utworów. Nie tylko cytowani już redaktorzy, lecz także inni antologisci przyznają, że dokonany przez nich wybór jest subiektywny. Jednak z lektury „górskich” antologii (począwszy od pierwszej, przygotowanej przez Józefa Kantora) wyłania się kanon – grono twórców i utworów najczęściej przywoływanych. Są wśród twórców zarówno autorzy trwale „przypisani” do tematyki górskiej, jak i piszący o postrzępionym krajobrazie jedynie sporadycznie. Wśród poetów do pierwszego grona należą między innymi: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Jan Kasprówic, Władysław Orkan, Maria Kalota-Szymańska, Jerzy Harasymowicz, Michał Jagiełło. Uwzględniane w wielu antologiach „górskich” są również utwory Jana Kochanowskiego (*Do gór i lasów*), wybrane sonety krymskie Adama Mickiewicza, teksty Władysława Broniewskiego (*Hawrań i Murań*), Krzysztofa Kamila Baczyńskiego (*Powrót w Tatry*), Wisławy Szymborskiej (*Z nie odbytej wyprawy w Himalaje*) i wiele innych. Najczęściej przywoływanymi prozaikami „góorskimi” są: Jan Gwałbert Pawlikowski, Wincenty Birkenmajer, Wawrzyniec Żuławski, Jan Alfred Szczepański, Jan Długosz, Andrzej Wilczkowski, Michał Jagiełło, ale w antologiach górskich pojawiają się również utwory Ferdynanda Goetla, Rafała Malczewskiego, opowiadania Jana Józefa Szczepańskiego i Stanisława Lema (*Wypadek*).

Poza antologiami, w których uwzględnieni zostali przede wszystkim twórcy „kanoniczni”, są i takie, które prezentują utwory amatorów (są to głównie zbiory pokonkursowe) lub mają raczej charakter środowiskowy.

³⁶ W. SONELSKI: *Drogi Czytelniku! W: Najlepsze polskie opowieści o górach i wspinaniu*. Wyboru dokonali J. GONDOWICZ, W. SONELSKI. Katowice [s.a.], s. 5.

Na przykład w publikacji *Natchnieni Bieszczadem* zaskakuje nieobecność najsłynniejszego chyba poety łączonego z Bieszczadami – Jerzego Harasymowicza. Jednym wierszem jest w tej publikacji reprezentowany dorobek innego poety również związanego z tym pasmem górskim – Janusza Szubera. Natomiast w tomie zamieszczone zostały aż cztery utwory Ryszarda Szocińskiego (twórcy regionalnego). Antologista (animator kultury, nauczyciel historii, dziennikarz, poeta, autor wielu publikacji o tematyce bieszczadzkiej) otwarcie pisze we wstępie: „Najpierw szukałem poetów i malarzy do antologii w kręgach moich przyjaciół, potem znajomych”³⁷.

Interesujące mnie antologie można podzielić na zbiory poświęcone górom w ogóle (na przykład: *Strofy o górach*, *Wiersze o górach*, *Prosto z gór*, *Góry moje góry*) lub wybranym pasmom górskich (*Tatry i górale w literaturze polskiej*, *Natchnieni Bieszczadem*). Kryterium geograficzne wydaje się najbardziej specyficzne, charakterystyczne właśnie dla wyborów utworów o tematyce górskiej.

Zdecydowanie najwięcej jest antologii „tatrzańskich” (*Czarny szczyt. Proza taternicka 1904–1939*, *Tatry w poezji i sztuce polskiej*, *Odpowiem ci przestrzenią. Poeci awangardy o Tatrach*). Hasło „antologie” zostało zamieszczone w *Wielkiej encyklopedii tatrzańskiej* autorstwa Zofii i Witolda Paryskich³⁸. Autorzy encyklopedii jedynie zasygnalizowali istnienie tego typu wyborów, niemniej jednak uwzględnienie hasła „antologie” w fundamentalnej wręcz dla piśmiennictwa o górach i taternictwa publikacji wydaje się bardzo ważne. Szczegółowo dominującą rolę Tatr oraz Podhala w dziejach kultury polskiej opisał Jacek Kolbuszewski w rozprawie poprzedzającej antologię *Tatry i górale w literaturze polskiej*³⁹. Najobszerniejszym zbiorem na ten temat jest (wspominana już wcześniej) antologia *Tatry i poeci*, która – jak pisze jej redaktor Michał Jagiełło –

ma zaświadczyć o fenomenie trwającego już od dwustu lat poetyckiego opisywania Tatr. Ta odnawiana w kolejnych pokoleniach twórców potrzeba skondensowanego zapisu zetknięcia się z górami, mniejsza: osobiście poznanymi w ich fizyczności czy jedynie wyobrażonymi – warta jest refleksji. Zgromadzenie w jednym tomie tak wielu tekstów – daje nam możliwość ich odczytywania nie tylko jako indywidualne poetyckie tatrzańskie przygody, ale także jako przykłady zmieniających się w czasie

³⁷ A. POTOCKI: *Wstęp*. W: *Natchnieni Bieszczadem. Antologia poezji*. Wybór i oprac. A. POTOCKI. Oprac. graficzne K. MOTYKA. Rzeszów 2008, s. 5.

³⁸ [Hasło:] *Antologie*. W: Z. RADWAŃSKA-PARYSKA, W.H. PARYSKI: *Wielka encyklopedia tatrzańska*. Poronin 1995, s. 32.

³⁹ J. KOLBUSZEWSKI: *Wstęp*. W: *Tatry i górale w literaturze polskiej...*, s. X–XIV.

ogólniejszych tendencji artystycznych i stylistycznych, oraz funkcji pełnionych przez opisywaną górską rzeczywistość: powtórzmy – realną lub wyobrażoną⁴⁰.

Powstał również zbiór różnautorских liryków poświęconych jednemu konkretnemu miejscu w Tatrach – wybór zatytułowany *32 wiersze o Morskim Oku*⁴¹. Wiele antologii już tytułami zwraca uwagę na Podhale i sąsiadujące z nim regiony (*Poezja młodego Podhala, Mładnik. Wiersze z Podhala, Orawy i Spisza, Pokłon Orawie*).

Obok Tatr wyjątkowo ważną rolę w literaturze, zwłaszcza w drugiej połowie wieku XX, odegrały Bieszczady. Badacze piszą, że to pasmo górskie stało się wówczas substytutem utraconych Karpat Wschodnich⁴², utrwalił się mit gór „dzikich”, „niezdeptanych” jeszcze przez masową turystykę. Znalazł on odzwierciedlenie w *Antologii bieszczadzkiej* wydanej przez Studenckie Koło Przewodników Beskidzkich z Warszawy w roku 1985⁴³. „Bieszczady rządzą się swoistymi prawami i w tę krainę łagodności gór wpisują się także mieszkający tu poeci, malarze i rzeźbiarze”⁴⁴ – pisał Andrzej Potocki we wstępie do antologii *Natchnieni Bieszczadem*. Obok poetyckich jest także antologia prozatorskich opowieści bieszczadzskich goprowców – *Wołanie z polonin*.

Osobnych antologii doczekały się także Beskidy (*Spod beskidzkich groni*), Gorce (*Wiersze gorczańskie*) oraz Babia Góra (*Poezje babiogórskie. „Z halnym wiatrem śpiewam”*).

„Górskie” antologie adresowane są przede wszystkim do miłośników wypiętrzonych formacji skalnych, ale i – jak starałam się udowodnić – mogą stanowić interesujący materiał badawczy dla literaturoznawcy, stając się przestrzenią dyskusji na temat literatury „górskiej”. Specyfika antologii o tematyce górskiej wynika przede wszystkim z ich związku z określonym krajobrazem. Aspekt geograficzny, przestrzenny stanowi temat i najistotniejsze kryterium doboru autorów oraz utworów reprezentowanych w analizowanych wyborach, przesądza o koncepcji tych publikacji, ma również wpływ na ich recepcję. Jak pisze Tomasz Stępień, literatura „górska” swój byt „zawdzięcza górom i jest konstytuowana przez tę specyficzną przestrzeń”⁴⁵. Szczególnie uzasadnione wy-

⁴⁰ M. JAGIEŁŁO: *Poeci i Tatry...*, s. 86.

⁴¹ *32 wiersze o Morskim Oku*. Oprac. J. KOLBUSZEWSKI. Kraków 1978.

⁴² Zob. A. BURGHARD: „Przywołaj lato, święty Jurze”. *Bieszczady Zachodnie jako substytut Karpat Wschodnich w literaturze górskiej*. „Wierchy” 2001, nr 67, s. 5–26.

⁴³ *Antologia bieszczadzka*. Red. T.A. OLSZAŃSKI. Warszawa 1985.

⁴⁴ A. POTOCKI: *Wstęp...*, s. 5.

⁴⁵ T. STĘPIEŃ: *Przestrzeń w literaturze „górskiej”*. W: *Od poetyki przestrzeni do geo-poetyki*. Red. E. KONOŃCZUK, E. SIDORUK. Białystok 2012, s. 87. Zdaniem Tomasza Stępnia, termin „literatura górska” oznacza „piśmiennictwo dotyczące różnych aspek-

dają się badania tej literatury z perspektywy geopoetyki – dostrzeżenie w literackich reprezentacjach gór nie tylko opisu specyficznego pejzażu i związanych z nim doznań sensualnych, lecz także wysiłku kreowania przestrzeni, powoływania jej do istnienia poprzez nadawanie jej znaczenia, proponowanie określonego spojrzenia⁴⁶.

Zestawienie bibliograficzne antologii „górskich” (wybór)

15. Red. Piotr DRÓZDŹ. Kraków 2006.
- 32 wiersze o Morskim Oku. Oprac. Jacek KOLBUSZEWSKI. Kraków 1978.
- Antologia bieszczadzka. Pod red. Tadeusza A. OLSZAŃSKIEGO. Warszawa 1985.
- Ballady taternickie. Z okazji III Spotkania Taterników Seniorów Klubu Wysokogórskiego w Morskim Oku w dniach 2–3 czerwca 1995 roku. Oprac. Barbara MORAWSKA-NOWAK. Kraków 1995.
- Coby zgryzote poniechać. (Humoreski podhalańskie). Wybór, wstęp i oprac. Anna BRZozowska-KRAJKA. Kraków 1997.
- Czarny szczyt. Proza taternicka 1904–1939. Wybór, oprac. i przedm. Jacek KOLBUSZEWSKI. Kraków 1976.
- Dziadkowe kiyrcpe. Antologia wierszy gwarowych dla dzieci. Wybór Wanda CZUBERNATOWA. Kraków 1997.
- Gaździna Podhala. Matka Boska Ludźmierska. Kalwaria Zebrzydowska 1991.
- Górskie serce w zielonym listku pieśni. Antologia poezji regionu Podtatrza. Wybór i oprac. Anna MLEKODAJ. Ludźmierz 2006.
- Góry moje góry. Antologia prac dzieci śląskich bibliotek publicznych. Red. Aneta SATŁAWA. Katowice 2003.
- Humor góralski z rysunkami Jana Fudali. Kraków 1990.
- Humor spod Giewontu. Z czego śmieją się cepry. Opracował Stanisław KAŁAMACKI, Zbigniew NIECIAĞŁY. Warszawa–Zakopane 2000.
- Humor z ciupagą ze zbiorów Bronisława Kłosowskiego. Red. Elżbieta GAŁECKA, Maciej PINKWART. Zakopane 1991.
- Kpiarze pod Giewontem. Oprac. Roman HENNEL. Warszawa 1987.
- Królowa Tatr. Zebrał i oprac. Marcin BABRAJ. Poznań 1987.
- Lawiny schodzą w południe. Wybór opowiadań Janusz KRAWCZYK. Warszawa 1972.
- Legendy spod Giewontu. Oprac. Stanisław KAŁAMACKI. Zakopane 2004.

tów przestrzeni górskiej, zróżnicowane funkcjonalnie (literatura naukowa, popularnonaukowa, piękna, wspomnieniowa, poradnikowo-przewodnikowa), problemowo (geologia, botanika, zoologia, folklorystyka, historia i teoria alpinizmu) i geograficznie (Tatry, Alpy, Kaukaz, Andy, Himalaje, itd.)”. Ibidem, s. 88.

⁴⁶ Na temat różnych aspektów geopoetyki pisze E. RYBICKA: *Geopoetyka. Przestrzeń i miejsce we współczesnych teoriach i praktykach literackich*. Kraków 2014.

- Literatura i przyroda. Antologia ekologiczna.* Red. Jacek KOLBUSZEWSKI. Katowice 2000.
- MATUSZYK Andrzej: *Myśli o górach i wspinaniu. Sentencje – refleksje – obrazy.* Kraków 2010.
- Miłość gór.* Zebrał i oprac. Krzysztof MIKUCKI. Kraków 2011.
- Mładnik. Wiersze z Podhala, Orawy i Spisza.* Wybór i opracowanie Emil KOWALCZYK. Kraków 1989.
- Na pokrzepe tobie. Antologia. XXXV Święto Poezji Góralskiej, Raba Wyżna, 2013.* Oprac. i posł. Anna MLEKODAJ. Rabka Zdrój 2013.
- Najpiękniejsze polskie opowieści o górach i wspinaniu.* Wyboru dokonali Jan GONDOWICZ, Waclaw SONELSKI. Katowice 1993.
- Najpiękniejsze wiersze o górach.* Wybór Dorota CZUPKIEWICZ. Warszawa 1998.
- Natchnieni Bieszczadem. Antologia poezji.* Wybór i oprac. Andrzej POTOCKI. Oprac. graficzne Krzysztof MOTYKA. Rzeszów 2008.
- Nuty serdeczne. Antologia podhalańskiej poezji gwarowej.* Zespół red. Jan ANTOŁ et al. Ryciny Andrzej RUSNAK. Nowy Targ 1996.
- Odpowiem ci przestrzenią. Poeci awangardy o Tatrach.* Wybór i posłowie Stanisław JAWORSKI. Kraków 1976.
- Opowiadania turystyczne.* Wstęp Grażyna WOYSZNIS-TERLIKOWSKA. Warszawa 1966.
- Osobliwości i sensacje tatrzańskie.* Oprac. Jacek KOLBUSZEWSKI. Kraków 1977.
- Poezja gór. Antologia wierszy laureatów ogólnopolskiego konkursu poetyckiego im. Tadeusza Staicha na wiersz o tematyce górskiej „Jesień tatrzańska” 1972–1996.* Oprac. Jacek KOLBUSZEWSKI, Maria MATEJA-TORBIASZ, Mieczysław MANTYKA. Kraków 1996.
- Poezja młodego Podhala.* Słowo wstępne Stanisław PIGOŃ. Kraków 1937.
- Poezje babiogórskie. „Z wichrem halnym śpiewam...”.* Wybór i red. Katarzyna SŁABOSZ-PALACZ, Urszula JANICKA-KRZYWDA. Zawoja–Kraków 2000.
- Pokłon Orawie.* Wiersze poetów orawskich w wyborze i opracowaniu Emila KOWALCZYKA. Nowy Sącz 1987.
- Pokoń się Tatrami. Antologia wierszy o Tatrach.* Wybór i oprac. Mieczysław KOZŁOWSKI. Kraków 2003.
- Prosto z gór. Antologia wierszy.* Wybór wierszy i posł. Jerzy S. FRONCZEK. Kraków 1993.
- Skarbczyk tatrzański. Antologia poezji o Tatrach dla dzieci i młodzieży do 1939 roku.* Wybór i oprac. Pola KULECZKA. Wrocław 1996.
- Spod beskidzkich groni.* Wybór, wstęp i noty o autorach Edmund ROSNER. Bielsko-Biała 1979.
- Strofy o górach. Antologia.* Oprac. Jacek KOLBUSZEWSKI. Warszawa 1981.
- Tajemnice gór.* Zebrał i oprac. Krzysztof MIKUCKI. Katowice 2014.
- Tatry i górale w literaturze polskiej. Antologia.* Oprac. Jacek KOLBUSZEWSKI. Wrocław–Warszawa–Kraków 1992.
- Tatrami urzeczeni. Dawna turystyka w słowie i obrazie.* Wyboru dokonał i oprac. Roman HENNEL. Warszawa 1979.

- Tatry w poezji i sztuce polskiej*. Red. i dobór ilustracji Roman HENNEL. Oprac. graficzne Lech PRZYBYLSKI. Teksty wstępu Michał JAGIEŁŁO, Jacek WOŹNIAKOWSKI. [Poeci, Wiersze i Obrazy]. Kraków 1975.
- Tatry w poezji polskiej*. Zebrał i ułożył Józef KANTOR. Jarosław 1909.
- W cieniu jodeł i świerków. Wiersze suskich poetów*. Sucha Beskidzka 1998.
- Wierchom, halom, smrekom... Góry w twórczości poetów lubelskich*. Wybór, wstęp i oprac. Waldemar MICHALSKI. Lublin 1995.
- Wiersze gorczańskie*. Wstęp i wybór Anna i Jacek KAJTOCHOWIE. Nowy Sącz 1987.
- Wiersze o górach*. Oprac. Ludmiła KOWALCZYK. Kraków 1966.
- Wiersze o Sądeckczyźnie*. Wybrał i wstępem opatrzył Antoni WNEK. Nowy Sącz 1985.
- Wiersze z rzeszowskiego. Antologia*. Wybór i oprac. Jerzy PLEŚNIAROWICZ. Wstęp Ryszard MATUSZEWSKI. Lublin 1974.
- Wołanie z polonin. Opowieści bieszczadzkich goprowców*. Oprac. Edward MAR-SZAŁEK. Krosno 2014.
- Zielone ucho. Nowele i opowiadania turystyczne*. Warszawa 1956.
- Ziemia polska w pieśni. Antologia*. Ułożył i wstępem opatrzył Jan LORENTOWICZ. Warszawa–Lublin–Łódź–Kraków 1913. (Część IV: *W górach*).
- „*Ziemia moja sądecka...*”. *Antologia poezji i prozy*. Wybór i posłowie Janina KWIEK-OSIOWSKA. Kraków 1993.
- Żywieckie doliny i szczyty*. Żywiec 1994.

Elżbieta Dutka

Anthologies as Spaces for Discussion on the „Mountain” Literature

Summary: The article is an overview of anthologies with the mountains as key motif, both in the chronological order, and in terms of the problems they tackle. Particular emphasis was put on the function of those publications, as they often prove to be of a somewhat “historical-literary project” character. Anthologies prepared by such literary theorists as Jacek Kolbuszewski, Michał Jagiełło, Stanisław Jaworski, among others, in fact often become the space for discussion on the very legitimacy of using the term “mountains literature”, its scope and the meaning of this kind of writing.

Keywords: anthology, mountain literature, bibliography, Jacek Kolbuszewski, Michał Jagiełło, Stanisław Jaworski

Эльжбета Дутка

Антологии как пространство дискуссии
на тему «горской» литературы

Резюме: В работе представлен обзор антологий, связанных с темой гор как в хронологическом, так и в проблематическом аспекте. Особенное внимание уделяется функциям публикаций этого типа, которые часто оказываются своего рода «литературоведческим проектом». Антологии, подготовленные в частности такими литературоведами, как Яцек Колбушевски, Михал Ягелло, Станислав Яворски, нередко становятся пространством дискуссии на тему обоснованности термина «горская литература», а также области, значения и специфики литературной деятельности этого типа.

Ключевые слова: антология, горская литература, библиография, Яцек Колбушевски, Михал Ягелло, Станислав Яворски